

Inpassing van het Nederlandse onderwijs in ISCED 1997

Inleiding

De ISCED is de internationale onderwijsclassificatie van de UNESCO. De ISCED 1997 is de voorganger van de ISCED 2011¹. Deze indeling onderscheidt 7 hoofdgroepen of levels (ISCED 0-6). In tegenstelling tot de oude ISCED 1978 vormt de hoofdingeling van de ISCED 1997 geen zuivere indeling naar niveau meer. Het is meer een indeling van onderwijsprogramma's naar de volgorde waarin deze normaliter worden gevolgd. Vooral in ISCED levels 3, 4, 5 en 6 overlappen de onderwijsniveaus elkaar vanuit het gezichtspunt van de Standaard Onderwijsindeling (SOI) van het CBS.

De ISCED levels 2-5 zijn door het kenmerk destination onderverdeeld in subgroepen (A, B en C) naar gerichtheid op doorstroming van programma's naar vervolgonderwijs, dan wel toetreding tot de arbeidsmarkt, dan wel op beide mogelijkheden.

ISCED 1997 voorziet ook in additionele kenmerken van opleidingen als duur, onderscheid beroeps- versus algemeen onderwijs en eerste en volgende diploma's in het hoger onderwijs. Daarnaast bevat de ISCED een indeling naar richting van de opleiding in 'broad fields' (eerste digit) en 'narrow fields' (eerste twee digits).

Hierna wordt beschreven hoe het Nederlandse onderwijssysteem is ingedeeld naar level, destination en richting. Ook is aangegeven welke additionele indelingen worden toegepast.

Toelichting per ISCED-level

0 Pre-primary education = SOI niveau 1: Groep 1 en 2 van de basisschool; iobk (speciaal onderwijs) Deze opleidingen zijn hier ondergebracht op grond van de volgende criteria van de ISCED:

- worden gegeven aan een school (of expertisecentrum voor lichamelijk, zintuiglijk of verstandelijk gehandicapte kinderen)
- programma's voor kinderen van tenminste 3 jaar (in Nederland 4 jaar) tot de leeftijd van intrede in het primair onderwijs
- het onderwijzend personeel moet een onderwijs-bevoegdheid hebben; op grond van dit criterium wordt kinderopvang voor kinderen van 3 jaar niet als onderwijs op niveau 0 gezien.

1 Primary education or first stage of basic education = SOI niveau 2: Groep 3-8 van de basisschool, speciaal basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs voor lichamelijk, zintuiglijk of verstandelijk gehandicapte kinderen.

Criterium:

- basisonderwijs in lezen, schrijven, rekenen, geschiedenis, aardrijkskunde, natuurlijke historie, maatschappijleer, kunst en muziek
- zes jaar voltijd-onderwijs

2 Lower secondary or second stage of basic education = SOI niveau 3

Opleidingen op level 2 worden enerzijds ingedeeld naar toegang tot het vervolgonderwijs (A, B en C) en daarnaast naar inhoud van het onderwijs (algemeen, voorbereidend beroeps- en beroepsonderwijs)

2A Preparing for tertiary education Programma's ontworpen voor directe toegang tot opleidingen op level 3A en 3B die op hun beurt toegang verschaffen tot het hoger onderwijs zoals beschreven onder ISCED 5A en 5B: havo klas 1-3, vwo klas 1-3

2B Preparing for vocational education Programma's die in de eerste plaats leiden naar eind(=beroeps)onderwijs op niveau 3C: mavo, vbo, vmbo

2C Preparing for labour market Lager eind(=beroeps)onderwijs: mbo 1-assistentenopleiding, de afdeling praktijkonderwijs in het voortgezet speciaal onderwijs, opleidingen computergebruik, enkele opleidingen van het Centrum Vakopleiding, branche opleidingen voor de thuiszorg en de vroegere primaire opleidingen in het leerlingwezen waarvoor geen mavo/vbo-diploma vereist was.

3 (Upper) Secondary education = deel van SOI niveau 4 Deze programma's vereisen ongeveer 9 jaar voorafgaand full-time-onderwijs vanaf ISCED 1 of kennis en/of vaardigheden op het niveau van ISCED 2. De leeftijd waarop de leerlingen aan deze programma's beginnen ligt rond de 15-16 jaar.

De programma's in ISCED 3 worden ingedeeld naar toegang tot vervolgonderwijs (A, B of C), naar de inhoud van het onderwijs (algemeen, voorbereidend beroeps- en beroepsonderwijs) en naar het criterium of na afronding van de opleiding sprake is van 'level completion'. Met dit laatste wordt bedoeld dat er sprake is van een volledige afronding van het secundair onderwijs, gezien naar nationale maatstaven, op een zodanige manier dat een leerling toegang heeft verkregen tot het tertiair onderwijs, dan wel goed opgeleid de arbeidsmarkt kan betreden.

Voor 'level completion' biedt de manual² van de ISCED nog een additioneel duurcriterium. Alle Nederlandse

¹ Voor een toelichting op de ISCED 2011 kunt u de CBS-website raadplegen onder methoden, classificaties, international standard classification of education.

² Classifying Educational Programmes, Manual for ISCED-97, Implementation in OECD countries 1999 Edition, Organisation for Economic Co-operation and Development Paris 1999.

opleidingen die zijn ondergebracht in 3A, 4A, 3B, 4B of 4C voldoen aan dit criterium. Opleidingen in Nederland met ISCED 3C voldoen aan level completion als ze een SOI-niveau van 4.1 van de SOI 2003 hebben (mbo 2-basisberoepsopleiding en daarmee vergelijkbare opleidingen). Ze hebben een cumulatieve duur in voltijdequivalenten van ten minste of twee jaar na de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo of minstens 13 maanden fte na mavo, vbo of de overige leerwegen van het vmbo.

3A Preparing for tertiary education Programma's die toegang geven tot 5A programma's, d.w.z. tot het wetenschappelijk onderwijs en tot het 4-jarig hbo: havo 4-5 (SOI-niveau 4.2) en vwo 4-6, mbo 4-middenkaderopleiding (SOI niveau 4.3).

3B Preparing for vocational education Programma's die toegang geven tot 5B programma's, d.w.z. tot korte hbo-programma's e.d.: in deze categorie zijn geen opleidingen ingedeeld, omdat er in Nederland geen programma's bestaan die specifiek toegang geven tot 5B programma's. Havo geeft bijvoorbeeld niet slechts toegang tot 5B maar ook tot 5A.

3C Preparing for labour market Programma's binnen het beroepsonderwijs: mbo-2 basisberoepsopleiding en mbo 3-vakopleiding (resp. SOI-niveau 4.1 en 4.2), kmbo (4.1), primair leerlingwezen waarvoor mavo of vbo noodzakelijk was, secundair leerlingwezen.

Als criterium voor indeling in 3C geldt dat die opleidingen toegang geven tot de arbeidsmarkt of andere ISCED 3 of 4 opleidingen en geen directe toegang geven tot ISCED 5.

4 Post-secondary non-tertiary education = deel van SOI 4.3

Programma's die internationaal gezien op de grens zitten tussen upper-secondary en post-secondary opleidingen, maar niet als tertiair onderwijs kunnen worden beschouwd en zijn bedoeld voor deelnemers die al een ISCED 3-opleiding hebben afgerond. Het niveau van deze opleidingen is vaak niet significant hoger dan dat van ISCED 3-opleidingen, maar de opleidingen dienen om de kennis te verbreden of te verhogen van deelnemers die al een ISCED 3-opleiding hebben afgerond. Een deel van de programma's in ISCED 4 heeft ten doel studenten voor te bereiden op vormen van hoger onderwijs waarvoor zij niet de juiste (bijv. te korte) ISCED 3 opleiding hebben. Studenten die ISCED 4-opleidingen volgen, zijn ouder dan die van ISCED 3. De duur varieert van 6 maanden tot 2 jaar.

De programma's worden ingedeeld naar toegang tot vervolgonderwijs (A, B of C) en naar de inhoud van het onderwijs (algemeen en beroeps-).

4A Preparing for tertiary education Programma's die voorbereiden op 5A: mbo-plus (SOI niveau 4.3), criterium: deelnemers die mbo-plus hebben afgerond hebben toegang tot het hbo; de opleiding is een mbo-opleiding voor havisten en daarmee een tweede opleiding.

4B Preparing for vocational education Programma's die voorbereiden op 5B: in Nederland kennen we dit type opleidingen niet.

4C Preparing for labour market Programma's binnen het beroepsonderwijs; afsluitende programma's die primair zijn bedoeld voor intrede in de arbeidsmarkt: mbo-4 specialistenopleiding (SOI niveau 4.3), tertiair leerlingwezen, tal van particuliere deeltijdberoepsopleidingen die aansluiten op het mbo met een duur van minder dan 2 jaar in voltijdequivalenten en kort hbo met een duur van minder dan 2 jaar in voltijdequivalenten.

5 First stage of tertiary education (not leading directly to an advanced research qualification) (= SOI niveau 5, 6 en deel van 7)

Voor deze opleidingen is een diploma ISCED 3A, 3B, 4A of 4B vereist. Ze leiden niet direct tot een hoge onderzoekskwalificatie (advanced research qualification = promotie of oio/aio).

De opleidingen in ISCED 5 worden onderverdeeld in 5A en 5B, naar plaats in de nationale diplomahiërarchie en naar cumulatieve duur op tertiair niveau.

Diplomahiërarchie:

- intermediate exam: propedeuse wo, OU-certificaat (behaalde module van de Open Universiteit); wordt niet beschouwd als afgeronde opleiding, maar als tussenstap);
- first exam: associate degree, 4-jarig hbo³, bachelor (wo)/ kandidaats, doctoraal;
- second exam: reguliere masteropleidingen, tweedefase-opleidingen van voor de introductie van het Bachelor-Mastersysteem, ander post-hogeronderwijs dat tenminste één jaar in voltijd duurt; kortere vervolgoopleidingen worden ingedeeld bij first exam;

De (cumulatieve) duur van ISCED 5 programma's in fte wordt ingedeeld in opleidingen met een duur van 2 tot 3 jaar, van 3 tot 5 jaar, van 5 tot 6 jaar en van langer dan 6 jaar.

5A Bachelor and master degrees Wetenschappelijk onderwijs en 4-jarig hbo en post-hbo: wo voorzover geen aio of oio of ander tot promotie leidend onderwijs (propedeuse wo (SOI-niveau 4.3), kandidaats/ wo-bachelor (SOI-niveau 5.3), doctoraalopleidingen (SOI-niveau 6), 1- en 2-jarige masteropleidingen hbo en wo (SOI-niveau 6), 3-jarige masteropleidingen wo en tweedefase-opleidingen wo (SOI-niveau 7), hbo met een duur van 4 jaar of langer in voltijdequivalenten, tweedefase-opleidingen hbo, overig post-wo en post-hbo.

Criteria: programma's van gewoonlijk 4 jaar, maar tenminste 3 jaar; toegang tot promotie of 'profession with high skills requirements'; over het algemeen is een deel van het docentencorps gepromoveerd, de opleiding kan de afronding van een onderzoeksproject of een thesis verlangen. Een wo-bacheloropleiding geeft meestal geen

rechtstreekse toegang tot promotie, maar wel na het afronden van een masteropleiding. Daarom wordt deze categorie opleidingen ingedeeld in ISCED 5A. Hoewel het hbo meer op de praktijk is gericht dan het wo, is in verband met vergelijkbaarheid met andere Europese landen besloten het 4-jarig hbo in 5A in te delen.

5B Tertiary professional education Kort hbo (SOI niveau 5.1 en deel van 5.2): de hbo-opleidingen met een duur van 2 (w.o. de associate degree) en 3 jaar in voltijdequivalenten en overige (particuliere) beroepsopleidingen op SOI-niveau 5 van tenminste 2 jaar.

Criterium: meer praktijkgericht dan 5A en niet leidend tot zg. professions with high skills requirements (e.g. medicine, dentistry, architecture etc.).

6 Second stage of tertiary education (leading to an advanced research qualification) (= deel van SOI niveau 7): aio-/ oio- of andere promotie-opleiding

Criterium: opleiding leidt tot advanced research qualification (=graad van doctor).

Toelichting indeling naar richting

De ISCED onderscheidt studierichtingen naar zogenaamde broad fields (eerste digit) en daarbinnen (narrow) fields (eerste twee digits). In Eurostatverband is deze indeling verder verfijnd naar detailed fields of education and training (drie digits), zoals weergegeven in het navolgende schema.

Daarnaast bestaat een iets globalere indeling naar 'fields of training' (driedigit-indeling die een gedeeltelijke aggregatie is van de detailed fields), die bedoeld is voor gebruik binnen de EU-landen voor Europese enquêtes naar beroepsonderwijs. De benamingen van de fields zijn de Nederlandse vertalingen van de oorspronkelijk Engelse benamingen.

Wanneer een studierichting betrekking heeft op een broad field of op een narrow field in zijn totaliteit kunnen codes van de vorm van x00, resp. xy0 worden gebruikt. Bijv. een algemene richting techniek heeft de code 500 en gezondheidswetenschappen 720. Verder kunnen x99 of xy9 gebruikt worden indien de detaillering in de opleidingsinformatie ontbreekt.

Voor de indeling naar fields van de ISCED is de inhoud van het onderwijs doorslaggevend, terwijl de SOI-indeling meer is gebaseerd op de maatschappelijke sector waartoe een opleiding voorbereidt. Dit betekent bijvoorbeeld dat opleidingen die in de SOI gecodeerd zijn als combinatie van techniek en informatica (rubriek 6721) bij de ISCED terecht komen in Computer science 481.

Eurostat heeft een handleiding voor de indeling naar richting gepubliceerd. Hierin kunt u verdere toelichting op de indeling vinden: Fields of Education and Training; Manual, December 1999 samengesteld door Ronnie Andersson en Anna-Karin Olsson (Statistics Sweden).

De schakeling tussen de richtingcodes van de ISCED en de richtingcodes van de SOI is beschikbaar op de website van het CBS en is ook in bestandsvorm in de SOI-applicatie opgenomen (in het historisch opleidingsbestand).

Broad fields		Detailed Fields	
Narrow fields			
0	Algemeen		
01	Algemeen onderwijs	010	Algemeen onderwijs
08	Basiseducatie, alfabetisering	080	Basiseducatie, alfabetisering
09	Persoonlijke ontplooiing	090	Persoonlijke ontplooiing
1	Onderwijs		
14	lerarenopleidingen en pedagogisch-didactische cursussen	(141 ⁴	<i>Lerarenopleidingen en pedagogisch-didactische cursussen</i> = 143 + 144 + 146)
		142	Onderwijskunde, pedagogiek
		143	Kleuterleidsters
		144	Lerarenopleiding basisonderwijs
		145	Lerarenopleiding algemene vakken
		146	Lerarenopleiding beroepsgerichte vakken (incl. Muziek, lichamelijke opvoeding)
2	Kunst en humaniora		
21	Kunstonderwijs	211	Beeldende kunst, kunstgeschiedenis
		212	Muziek en theater

⁴ Dit field, evenals de andere cursief opgenomen fields, wordt gebruikt in de Eurostat- en CEDEFOP- uitsplitsing naar 'Fields of training' ten behoeve van het beroepsonderwijs. Dit field komt daarin in de plaats van de meer gedetailleerde fields in de 'Fields of Education and Training'.

Broad fields		Detailed Fields	
Narrow fields			
		213	Audiovisuele techniek en mediaproductie
		214	Vormgeving
		215	Kunstnijverheid
22	Humaniora	221	Theologie, levensbeschouwing
		222	Vreemde talen
		223	Moedertaal
		(224	<i>Geschiedenis, filosofie</i> = 225 + 226)
		225	Geschiedenis, archeologie, taalwetenschappen
		226	Filosofie en ethiek
3	Sociale wetenschappen, bedrijfswetenschappen en recht		
31	Sociale en gedragswetenschappen	(310	<i>Sociale en gedragswetenschappen</i> = 311 +312 + 313 + 314)
		311	Psychologie
		312	Sociologie en culturele wetenschappen
		313	Politologie en maatschappijwetenschappen
		314	Economie en econometrie
32	Journalistiek en informatie	321	Journalistiek
		322	Bibliotheek, documentaire informatievoorziening
34	Bedrijfskunde en administratie	341	Groothandel en detailhandel
		342	Marketing en public relations
		343	Financiële dienstverlening
		344	Financieel management en fiscaal recht
		345	Management en personeelswetenschappen
		346	Secretariële en administratieve ondersteuning
		347	Arbeidsorganisatie
38	Recht	380	Recht
4	Wis- en natuurwetenschappen en informatica		
42	Levenswetenschappen	(420	<i>Levenswetenschappen</i> = 421 +422)
		421	Biologie en biochemie
		422	Milieuwetenschappen
44	Natuurwetenschappen	(440	<i>Natuurwetenschappen</i> = 441 + 422 + 423)
		421	Natuurkunde
		422	Scheikunde
		423	Aardwetenschappen
46	Wiskunde en statistiek	(460	<i>Wiskunde en statistiek</i> = 461 + 462)
		461	Wiskunde
		462	Statistiek
48	Informatica	481	Informatica
		482	Computergebruik
5	Techniek, industrie en bouwkunde		
52	Techniek en technische dienstverlening	521	Werktuigbouwkunde en metaalbewerking
		522	Elektro- en energietechniek
		523	Elektronica en industriële automatisering
		524	Scheikundige technologie en procestechniek
		525	Voertuigtechniek, scheepsbouw- en vliegtuigbouwkunde
54	Industrie en procestechniek	541	Levensmiddelentechnologie
		542	Textiel-, kleding-, schoenen-, en leervervaardiging
		543	Houtbewerking, papier-, kunststofverwerking, keramiek
		544	Delfstofwinning
58	Bouwkunde en architectuur	581	Architectuur en stedenbouwkunde
		582	Bouwkunde en civiele techniek
6	Landbouw en diergeneeskunde		
62	Landbouw, bosbouw en visserij	621	Landbouw en veeteelt
		622	Tuinbouw

Broad fields		Detailed Fields	
Narrow fields			
		623	Bosbouw
		624	Visserij
64	Diergeneeskunde	641	Diergeneeskunde
7	Gezondheidszorg en welzijn		
72	Gezondheidszorg	721	Geneeskunde
		(722	Medische assistentie= 725 + 726 +727)
		723	Verpleging en verzorging
		724	Tandheelkunde
		725	Medische diagnostiek en medische technologie
		726	Therapie en revalidatie
		727	Farmacie
76	Sociale dienstverlening	761	Jeugdpedagogisch werk en kinderverzorging
		762	Maatschappelijk werk en beroepskeuzewerk
8	Persoonlijke dienstverlening, transport, milieu en veiligheid		
81	Persoonlijke dienstverlening	811	Horeca
		812	Toerisme en vrijetijdsbesteding
		813	Sport
		814	Huishoudwetenschappen en facilitaire dienstverlening, reiniging
		815	Schoonheids- en haarverzorging
84	Transport en logistiek	840	Transport en logistiek
85	Milieubescherming	851	Milieutechnologie
		852	Natuurbescherming, natuurbehoud, natuurbescherming
		853	Openbare reiniging
86	Openbare orde en veiligheid	861	Openbare orde en veiligheid
		862	Veiligheid op het werk en ergonomie
		863	Krijgsmacht
9	Onbekend/ niet gespecificeerd		
99	Onbekend of niet gespecificeerd	999	Onbekend of niet gespecificeerd